

Nova leipziška listina Sposobnost mest za preoblikovanje za skupno dobro

Sprejeta na neformalnem srečanju ministrov, pristojnih za urbane zadeve, ki je potekalo 30. novembra 2020.

A UVOD

Leipziška listina iz leta 2007 je navdahnila urbano politiko v Evropi in zunaj nje. Njeno osrednje sporočilo spodbujati celoviti in trajnostni razvoj mest je danes enako veljavno kot leta 2007. Današnji nujni svetovni izzivi, na primer podnebne spremembe, izguba biotske raznovrstnosti, pomanjkanje virov, migracije, demografske spremembe, pandemija in hitro spreminjanje gospodarstva neposredno in lokalno vplivajo na mesta po vsej Evropi. Zaradi tega se lahko v naših družbah povečuje neenakost. Tudi digitalne tehnologije močno spreminjajo družbo ter lahko ustvarjajo politične, družbene, ekološke in ekonomske koristi. Vendar pa te tehnologije prinašajo tudi obsežne nove izzive, kot so digitalni razkorak, pomanjkanje zasebnosti, varnostna vprašanja in odvisnosti trga. V odgovor na te izzive je treba ponovno preveriti usmeritve izvirne Leipziške listine.

Potrebo po trajnostnem preoblikovanju potrjujejo Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030, zlasti cilj trajnostnega razvoja št. 11, katerega namen je poskrbeti za odprta, varna, prožna in trajnostna mesta, Nova urbana agenda, Pariški sporazum in Zeleni dogovor Evropske komisije. Cilj Zelenega dogovora je, da postane Evropa prva podnebno nevtralna celina na svetu, Evropa kot celota pa ima veliko odgovornost in kolektivno sposobnost, da ta cilj doseže. Nova leipziška listina določa politični okvir za pripravo in uresničevanje teh evropskih in svetovnih dogovorov na ravni mest.

Ministri, pristojni za urbane zadeve, smo skupaj sprejeli Novo leipziško listino, ki poudarja prizadevanje za skupno dobro z uporabo sposobnosti mest za preoblikovanje. Obsega splošno blaginjo, zanesljive javne storitve splošnega pomena ter zmanjševanje in preprečevanje novih oblik družbenih, gospodarskih, okoljskih in prostorskih neenakosti. Naš skupni cilj je varstvo in krepitev kakovosti življenja v vseh evropskih mestih in njihovih funkcionalnih območjih. Nihče ne bi smel biti zanemarjen.

Poudarjamo, da številna mesta že prevzemajo odgovornost ter se preoblikujejo v pravične, zelene in produktivne skupnosti. To zahteva dobro vodstvo, trdno mestno upravljanje in vire. Mesta potrebujejo podporo na vseh ravneh uprave in od vseh ključnih subjektov, tako vladnih kot nevladnih.

Ponovno potrjujemo podporo za preoblikovanje prek celovitega razvoja mest z vključujočim območjem prilagojenim pristopom na več ravneh.

Poudarjamo, kako pomembna je podpora Evropske unije za celovit razvoj mest, vključno s kohezijsko politiko in drugimi politikami EU ter raziskovalnimi programi in pobudami, ki se nanašajo tudi na mesta.

Ugotavljamo, da je Urbana agenda EU, sprejeta z Dogovorom iz Amsterdama, precej pomagala k uveljavitvi splošno sprejetega pristopa z delovanjem na več ravneh in z več deležniki pri razvoju mest.

Poudarjamo, da podpiramo cilje Teritorialne agende 2030. Ta skupaj z Novo leipziško listino podpira območjem prilagojen pristop kot splošno načelo za vse kraje in sektorske politike. Nova leipziška listina podaja navodila za uporabo tega pristopa v mestih in njihovih funkcionalnih območjih. Zato podpiramo tesnejše sodelovanje med vsemi prostorskimi ravnmi.

B Sposobnost evropskih mest za preoblikovanje

Evropa ima najrazličnejša mala, srednje velika in velika mesta. Kot del policentričnega urbanega sistema so to funkcionalna območja z različnim potencialom in izzivi. Evropska mesta niso le območja goste pozidave, ampak omogočajo tudi kulturno, družbeno, ekološko in ekonomsko interakcijo. Večina mest je edinstvenih, zgodovinskih središč izjemne kulturne vrednosti, ki

oblikuje evropsko mestno dediščino in identiteto njenih prebivalcev. Zato je kultura v središču vsakega trajnostnega razvoja mest, vključno z ohranjanjem in razvojem grajene in druge kulturne dediščine.

Mesta so kraji pluralizma, ustvarjalnosti in solidarnosti. Kulturna in politična tradicija sta temelj za razvoj mest, ki izkazuje demokratične pravice in vrednote. V mestih nastajajo in se razvijajo tudi nove oblike reševanja težav ter se preizkušajo družbene inovacije.

Kakovostni, odprti in varni javni prostori delujejo kot živahni mestni prostori, ki ljudem omogočajo interakcijo, izmenjavo in vključevanje v družbo. Okrepiti bi bilo treba dobro urbanistično načrtovanje in oblikovanje, da se omogoči razvoj strnjениh, socialno in gospodarsko raznolikih mest z dobro razvito infrastrukturo in zdravim okoljem ter priložnostmi za poistovetenje, ki prispevajo k dobremu počutju vseh. Za to je treba celostno razumeti kakovostno kulturo gradnje (*Baukultur*) kot podlago za celostne procese načrtovanja in oblikovanja za vse oblike grajenega okolja v evropskih mestih. Obsega tudi upravljanje in preoblikovanje obstoječih zgradb ter oblikovanje in gradnjo sodobnih zgradb, infrastrukture in javnih prostorov.

Mesta in mestni sistemi morajo biti prožni in sposobni odzivati se na zunanje motnje in kronični stres. Trdnost mest pri spopadanju s spreminjanjem osnovnih pogojev mora biti podprta s sposobnostjo učenja iz preteklih izkušenj in izkušenj drugih, prožnim upravljanjem mest za skupno dobro in uravnoteženim ustvarjanjem pravičnih, zelenih in produktivnih mest. Predvidljive in preventivne politike, načrti in projekti bi morali vsebovati različne scenarije za pripravo na okoljske in podnebne izzive in gospodarska tveganja ter na socialno preoblikovanje in zdravstvena vprašanja.

B.1 Tri prostorske ravni evropskih mest

Prebivalci se danes v vsakdanjem življenju pogosto srečujejo in delujejo na različnih prostorskih ravneh. Zato je treba ukrepe, osredotočene na lokalni razvoj, pripraviti na ustrezni prostorski ravni. Poleg formalnih lokalnih politik je treba okrepiti posebne in neformalne ukrepe na drugih ravneh, tako na ravni sosesk kot na širši funkcionalni, regionalni in metropolitanski ravni. Za to je

potrebna harmonizirana uskladitev ukrepov, ki se izvajajo na vseh prostorskih ravneh, da se zagotovi usklajenost in prepreči neučinkovitost.

- Urbani izzivi so pogosto izrazitejši na **ravni sosesk**. V nekaterih soseskah se lahko pojavljajo socialne napetosti, revščina ali okoljske obremenitve. V druge se priseljujejo migranti ali pa so predmet gentifikacije, socialne mobilnosti in pomanjkanja cenovno dostopnih stanovanj. Zato morajo posebne politike v soseskah spodbujati lokalne zaveze za gradnjo skupnosti in vključevanje. Soseske z velikim številom zapletenih socialnoekonomskih izzivov zahtevajo prilagojene programe politik in finančna sredstva za dolgoročno stabilizacijo. Soseske lahko ponudijo tudi možnosti za razvoj inovativnih pristopov na vseh področjih razvoja mest.
- **Lokalne oblasti** so v svojih nacionalnih okvirih odgovorne za lokalni urbani razvoj. Nosilci odločanja in lokalne oblasti določajo strateške smernice in posebne ukrepe za celotno mestno območje. Formalno povezujejo manjše soseske in širša funkcionalna območja ter imajo odločilno vlogo pri stabilizaciji okoliškega in širšega podeželja. Posebno pozornost je treba posvetiti primerljivim življenjskim razmeram za prebivalce malih in srednjih mest ter mest na območjih, kjer se število prebivalcev zmanjšuje.
- Trajnostni in odporni razvoj mest poteka v regionalnem ali metropolitanskem okviru ter je odvisen od zapletene mreže funkcionalnih soodvisnosti in partnerstev. Tak primer je **funkcionalno območje**, kot je določeno v Teritorialni agendi 2030. To deloma pokriva metropolitansko območje ali kombinacijo drugih prostorskih enot. Za prilagoditev mestnih politik vsakdanjemu življenju ljudi morajo mesta sodelovati in usklajevati svoje politike in instrumente z okoliškimi predmestji in podeželjem, med drugim na področju stanovanjske politike, poslovnih con, mobilnosti, storitev, zelene in modre infrastrukture, snovnih tokov, lokalnih in regionalnih prehranskih sistemov in oskrbe z energijo.

B.2 Tri razsežnosti evropskih mest

Preoblikovanje mest temelji na vključevanju socialne, ekološke in gospodarske razsežnosti trajnostnega razvoja.

Ministri ugotavljamo, da se te razsežnosti kažejo v sposobnosti mest za preoblikovanje prek **pravične, zelene** in **produktivne** razsežnosti. Te razsežnosti, združene na uravnoteženo povezan način, lahko prispevajo k razvoju odpornih mest, ki se lahko spopadajo s socialnimi, gospodarskimi in ekološkimi izzivi ter zagotavljajo in si prizadevajo zagotavljati visoko kakovost življenja za vse.

— Pravično mesto

Sposobnost mest za preoblikovanje zagotavlja enake priložnosti in okoljsko pravičnost za vse, ne glede na spol, družbenoekonomski status, starost in izvor, tako da nikogar ne zanemari. Pravično mesto vsem ponudi priložnost, da se vključijo v družbo.

Vse družbene skupine, tudi najranljivejše, bi morale imeti enak dostop do storitev splošnega pomena, vključno z izobraževanjem, socialnimi storitvami, zdravstvenim varstvom in kulturo. Primerna, dostopna, varna in cenovno dostopna stanovanja in oskrba z energijo bi morali zadovoljevati potrebe različnih družbenih skupin, vključno s starejšimi in raznolikimi skupinami prebivalstva, invalidi, mladimi in družinami. Družbeno uravnotežene, mešane in varne mestne soseske spodbujajo vključevanje vseh družbenih in etničnih skupin ter generacij. Mestna območja z velikimi deleži migrantov potrebujejo v ta namen izčrpno politiko integracije in preprečevanja segregacije.

Vsi prebivalci bi morali imeti priložnost pridobivati nova znanja, spretnosti in izobrazbo. V ta namen so potrebni cenovno ugodna in dostopna kakovostna predšolska in šolska izobrazba, kvalifikacije in usposabljanje za mlade ter priložnosti za vseživljenjsko učenje, zlasti na področju digitalizacije in tehnologije.

— Zeleno mesto

Sposobnost mest za preoblikovanje pomaga preprečevati globalno segrevanje ter prispeva k visoki okoljski kakovosti zraka, vode, tal in rabe zemljišč. Razvoj kakovostnih mestnih okolij za vse vključuje ustrezen dostop do zelenih in rekreacijskih površin. Podnebno nevtralna oskrba z energijo, obnovljivi viri, izvajanje ukrepov za energetska učinkovitost ter podnebno odporne in ogljično nevtralne stavbe bodo prispevali k bistvenemu zmanjšanju emisije toplogrednih plinov in pomagali evropskim mestom, da se prilagodijo na učinke podnebnih sprememb. Nekatera vodilna evropska mesta lahko že danes zagotovijo zgled za ničelni neto ogljični odtis. Preoblikovanje zahteva naložbe v inovacije in učinkovite tehnologije ter temeljne spremembe proizvodnje in potrošnje, ki bodo omogočile vzpostavitev krožnega gospodarstva, ki ponovno opredeljuje in zagotavlja trajnostno rabo virov, hkrati pa bistveno zmanjšuje odpadke in emisije ogljika.

Mesta morajo varovati in obnavljati ogrožene ekosisteme in njihove vrste ter uporabljati na naravi temelječe rešitve, pri katerih lahko kakovostna zelena in modra infrastruktura uravnava skrajne vremenske razmere. Dobro načrtovana, upravljana in povezana zelena in vodna območja so predpogoj za zdravo življenjsko okolje, prilagajanje podnebnim spremembam ter ohranjanje in razvoj biotske raznovrstnosti v mestih.

Mestni promet in sistemi mobilnosti bi morali biti učinkoviti, ogljično nevtralni, varni in multimodalni. Spodbujati bi bilo treba aktivne in nizkoogljične oblike mobilnosti in logistiko, vključno z modalnim prehodom na javni promet, hojo in kolesarjenje. Javni prevoz bi moral biti dostopen, cenovno ugoden, čist, varen in privlačen za vse. Za zmanjševanje potrebe po prometu in mobilnosti bi morala biti policentrična struktura naselij čim bolj strnjena in gosta, hkrati pa podpirati različne rabe, vključno s stanovanji, trgovinami, proizvodnjo in prometom.

— Produktivno mesto

Sposobnost mest za preoblikovanje temelji na raznolikem gospodarstvu, ki zagotavlja delovna mesta in nudi trdno finančno podlago za trajnostni

razvoj mesta. Mesta kot privlačna, inovativna in konkurenčna poslovna lokacija potrebujejo izkušeno delovno silo, družbeno, tehnično in logistično infrastrukturo ter cenovno ugoden in dostopen prostor. Zagotavljanje teh predpogojev ter ugodnega inovativnega okolja in priložnosti za lokalno in regionalno proizvodnjo bi moralo biti vključeno v urbanistično načrtovanje.

Poleg tradicionalnih industrij se tudi številni drugi gospodarski sektorji vedno bolj premikajo v smeri digitalnega, storitveno usmerjenega in nizkoogljičnega gospodarstva, ki temelji na družbi znanja in kreativni industriji. Majhna podjetja, proizvodnja z malo emisijami in urbano kmetijstvo se lahko spodbuja za ponovno vključitev proizvodnje v mesta in urbana območja, kar bo omogočilo in spodbudilo nove oblike mešane rabe sosesk.

Sektor trgovine v evropskih mestih se spreminja zaradi vse večje digitalizacije v poslovanju. Izdelki za vsakdanjo rabo, zlasti hrana, pa bi morali biti za zagotavljanje kakovosti življenja in kot protiutež neugodnim učinkom demografskih sprememb dostopni lokalno. Preoblikovanje osrednjih mestnih območij v privlačne več funkcijske prostore je nova priložnost za razvoj mest z mešano rabo prostora za bivanje, delo in rekreacijo, kjer so poleg stanovanj, gostinskih objektov in objektov za prosti čas tudi proizvodni, trgovinski in storitveni objekti.

Digitalizacija je eden pomembnejših medsektorskih trendov, ki spreminja in vpliva na vse razsežnosti trajnostnega razvoja mest. V mnogih pogledih ponuja priložnost za preoblikovanje mest. Digitalne rešitve lahko ponudijo inovativne in kakovostne storitve prebivalstvu in podjetjem. Te obsegajo pametno urbano mobilnost, energetska učinkovitost, trajnostna stanovanja, javne storitve, trgovino, oskrbo z vsakodnevnim blagom in upravljanje, ki ga vodijo državljani. Hkrati lahko digitalizacija povzroča nadaljnje povečanje prostorskih in socialnih razlik ter tveganja za varstvo zasebnosti. Digitalizacijo je treba oblikovati na okoljsko vzdržen, vključujoč in pravičen način. Širše gledano je evropska digitalna suverenost ključna za prihodnjo konkurenčnost EU. Mesta, ki so sposobna nadgraditi digitalne rešitve in jih prilagoditi lokalnim razmeram, lahko precej prispevajo k temu cilju.

C Ključna načela dobrega upravljanja mest

Ključna delovna načela iz Leipziške listine iz leta 2007 še vedno veljajo. Vendar jih je treba posodobiti, da bodo upoštevala današnje svetovne izzive, izvajati pa jih morajo vsi udeleženci v razvoju mest.

Ministri ugotavljamo, da bo uravnoteženo in celovito preoblikovanje mest in regij za doseganje ciljev trajnostnega razvoja in ciljev Zelenega dogovora Evropske unije uspešno le, če bodo pri tem sodelovali vladni in nevladni deležniki z vseh ravni in sektorjev z dogovorom o strateških načelih. Ta načela oblikujejo tudi osnovne elemente za nadaljnji razvoj in izvajanje Urbane agende EU ter urbane in teritorialne dimenzije kohezijske politike EU. Poudarjamo, da podpiramo cilje Teritorialne agende 2030, ki temelji na skupnem razumevanju ključnih načel dobrega upravljanja.

Urbana politika za skupno dobro

Javni organi bi morali ukrepati v interesu javne blaginje ter zagotavljati storitve in infrastrukturo za skupno dobro. Storitve in infrastruktura bi morale biti vključujoče, cenovno ugodne, varne in dostopne za vse, vključno z najšibkejšimi in najranljivejšimi skupinami v družbi, zlasti tistimi, ki živijo v mestih v odmaknjenih območjih in kjer se zmanjšuje število prebivalcev. Obsegati bi morale zdravstveno varstvo, socialne službe, izobraževanje, kulturne storitve, stanovanja, oskrbo z vodo in energijo, ravnanje z odpadki, javni promet, digitalna omrežja in informacijske sisteme. Pomembna je tudi kakovost javnih površin, vključno z zeleno in modro infrastrukturo ter ohranjanjem in oživljanjem grajene kulturne dediščine. Zato bi bilo treba okrepiti znanja in spretnosti ter zmogljivosti vseh deležnikov v mestih s strategijami in orodji za krepitev njihove vloge. Dobro upravljanje mest lahko uravnoteži javne in zasebne interese s tržnimi mehanizmi.

Celovit pristop

Vsa področja urbane politike je treba uskladiti prostorsko, sektorsko in časovno. Celovit pristop temelji na hkratni in pravični obravnavi vseh vprašanj in interesov, pomembnih za razvoj mest. Zato bi moral združevati in uravnoteževati različne, deloma nasprotujoče si interese in vzajemne učinke

različnih posegov. Mesta morajo vzpostaviti strategije celovitega in trajnostnega urbanega razvoja ter zagotoviti njihovo izvajanje v mestu v celoti, od svojih funkcionalnih območij do sosesk.

Sodelovanje in soustvarjanje

Celovit pristop zahteva sodelovanje širše javnosti ter družbenih, gospodarskih in drugih deležnikov, da se upoštevajo njihova vprašanja in znanja. Sodelovanje javnosti v procesih razvoja mest bi moralo vključevati vse subjekte v mestih, kar krepi tudi lokalno demokracijo. Prebivalci bi vedno, ko je le mogoče, morali imeti besedo v procesih, ki vplivajo na njihovo vsakdanje življenje. Spodbujati in izboljševati bi bilo treba nove oblike sodelovanja, vključno s soustvarjanjem in sooblikovanjem v sodelovanju s prebivalci, mrežami civilne družbe, občinskimi organizacijami in zasebnimi podjetji. Eksperimentiranje z novimi oblikami sodelovanja lahko mestom pomaga upravljati navzkrižja interesov, deliti odgovornosti in iskati inovativne rešitve ter hkrati preoblikovati in vzdrževati mestne površine in oblikovati nova zaveznitva za ustvarjanje celovitih vključujočih mestnih prostorov. Sodelovanje javnosti je osrednjega pomena za uspešno doseganje visoke kakovosti grajenega okolja.

Upravljanje na več ravneh

Vsaka raven upravljanja – lokalna, regionalna, metropolitanska, državna, evropska in svetovna – ima svojo odgovornost za prihodnost naših mest na podlagi načel subsidiarnosti in sorazmernosti. Z zapletenimi izzivi bi se bilo treba spopadati skupaj na vseh ravneh urbane in prostorske politike. To zahteva sodelovanje vseh družbenih subjektov, vključno s civilno družbo in zasebnim sektorjem. Dogovor iz Amsterdama in Nova urbana agenda priporočata vertikalno in horizontalno sodelovanje na več ravneh in z več deležniki, od spodaj navzgor in od zgoraj navzdol, kar je ključno za dobro upravljanje mest.

Območjem prilagojen pristop

Kraje je treba obravnavati kot referenčne točke za celovit horizontalni in vertikalni pristop. Urbane strategije in instrumenti za financiranje mest bi morali temeljiti na podrobni analizi posebnih lokalnih razmer, zlasti potencialnih koristi in tveganj, deležnikov in omejitev, ter upoštevati območjem prilagojen razvoj. To bo omogočilo notranje preoblikovanje mest in zmanjšalo lokalne družbenoekonomske neenakosti. Primerni formalni in neformalni instrumenti bi morali pokrivali vse prostorske ravni, od sosesk do lokalnih oblasti in širših funkcionalnih območij, vključno z metropolitansko ravnjo.

D Krepitev vloge mest za preoblikovanje

Lokalne oblasti so prebivalcem najbližje in v stiku z njihovim vsakdanjim življenjem in potrebami. Mesta so odgovorna za razporejanje javnih služb, ki državljanom omogočajo uresničevanje temeljnih pravic in sodelovanje v družbi. Mesta so odgovorna tudi za uravnoteženje različnih, včasih nasprotujočih si vidikov in interesov. Zaradi tega so lokalne oblasti ključne pri zagotavljanju in zastopanju javnega interesa na splošno.

Ministri poudarjamo, kako pomembno je, da so mesta sposobna sprostiti svojo sposobnost preoblikovanja, se dinamično odzvati na hitro spreminjajoče se razmere in zagotavljati visoko kakovost življenja. Da bodo mesta lahko poiskala rešitve za svetovne izzive, je potrebna podpora evropske, nacionalne in regionalne ravni.

D.1 Krepitev upravljanja mest za skupno dobro

Mesta potrebujejo:

- **pogoje pravnega okvira** na vseh upravnih in političnih ravneh, ki temeljijo na načelu partnerstva ter delujejo v okviru sistema upravljanja na več ravneh;
- **investicijske zmogljivosti**, ustvarjene z lastnimi prihodki, sredstvi iz nacionalne in regionalne ravni ter posebnih programov financiranja na nacionalni in regionalni ravni in na ravni EU;

- **ustrezno usposobljene zaposlene**, ki se nenehno usposablajo in izobražujejo za spopadanje s prihodnjimi izzivi ter širšimi tehnološkimi in družbenimi trendi. Lokalne oblasti bi morale biti sposobne tudi združevati različne sektorske politike in načrte ter spodbujati in usmerjati zapletene, na sodelovanju temelječe procese od spodaj navzgor;
- **možnost usmerjanja in oblikovanja** infrastrukture, javnih storitev in javne blaginje. To vključuje storitve zdravstva in socialnega varstva, izobraževanje, kulturo, oskrbo z vodo in energijo, ravnanje z odpadki, javni promet, digitalna omrežja, informacijske sisteme in javne površine ter zeleno in modro infrastrukturo. Poleg tega je za vse urbane politike bistvenega pomena zagotavljanje varnih, zdravih, cenovno dostopnih, dobro načrtovanih in primernih stanovanj.

Ministri poudarjamo, da je stabilno upravljanje mest za skupno dobro potrebno za preoblikovanje vseh mest v pravične, zelene in produktivne mestne sisteme. Politike in uprave na vseh ravneh je torej treba spodbujati k pripravi pogojev finančnega in pravnega okvira po načelih subsidiarnosti in sorazmernosti ter ob upoštevanju proračunskih predpisov, ki podpirajo naslednja področja ukrepanja:

D.1.1 Aktivna in strateška zemljiška politika in načrtovanje rabe prostora

V številnih mestih je prostor omejen, kar pogosto povzroča navzkrižja interesov. Lokalne oblasti morajo izvajati trajnostno, pregledno in pravično načrtovanje rabe prostora in zemljiško politiko, vključno z lastništvom zemljišč in nadzorom. Za zagotovitev odpornega in dolgoročnega razvoja, morajo lokalne oblasti upoštevati strateški in prihodnji razvoj ter tveganja. Ključni elementi, da se to doseže, so:

- policentrične strukture poselitve z ustrezno strnjenostjo in gostoto v mestih in na podeželskih območjih z optimalnimi povezavami v mestih, da se čim bolj zmanjša razdalja med lokacijami stanovanj, dela, površin za prosti čas, izobraževanja, lokalnih trgovin in storitev. Tako naj bi se zmanjšal obseg prometa in potreb po mobilnosti v mestih in med njimi, kar preprečuje širitev mest in zmanjšuje prometne površine;

- spodbujanje sodelovanja, ki presega upravne in nacionalne meje, ter usklajevanja prostorskega načrtovanja v funkcionalnih mestnih območjih ob upoštevanju povezav med mesti in podeželjem, da se prepreči in omeji širitev mest - suburbanizacijo;
- omejevanje širitve pozidanih zemljišč, pri čemer se daje prednost prenovi in celoviti regeneraciji mestnih območij, vključno s ponovnim razvojem razvrednotenih območij, da se omeji pečatenje tal;
- z rabo prostora bi bilo treba uravnovežiti gostoto zazidave mest z dajanjem prednosti zeleni in modri infrastrukturi, da se poveča biotska raznovrstnost v mestih in omogoči podnebno nevtralen, odporen in okolju prijazen razvoj mest ter izboljša kakovost zraka;
- načrtovanje in upravljanje varnih in dostopnih javnih površin, ki omogočajo zdravo življenjsko okolje za vse prebivalce;
- dovolj površin za primerna, zdrava, dobro načrtovana in cenovno dostopna stanovanja za zagotovitev živahnih in socialno mešanih sosesk ter preprečevanje špekulativne zemljiške politike;
- mestni prostor z mešano rabo za spodbujanje novih oblik proizvodne in gospodarske dejavnosti v zelenem, ustvarjalnem in na storitvah temelječem gospodarstvu.

D.1.2 Aktivno oblikovanje digitalne preobrazbe

Digitalizacija procesov in njihovo upravljanje v mestih, vključno z velikimi in hitro rastočimi tokovi podatkov so danes ključni za celovit razvoj mest. Digitalizacija ni cilj sama po sebi. Lokalne oblasti v okviru javnega sektorja bi morale spodbujati tehnološke rešitve na podlagi javnih potreb. Da se nikogar ne zanemari, bi morala digitalna preobrazba in sodelovanje za njeno izvajanje temeljiti na skupnih človeških vrednotah – na primer vključevanje, osredotočenost na človeka in preglednost. Morala bi biti skladna z mednarodnim pravom, vključno s pravom o človekovih pravicah. Mesta bi morala biti sposobna oblikovati digitalno preobrazbo:

- z razvojem in izvajanjem celovitih in vključujočih strategij pametnih mest za skupno dobro, vključno s presojami vplivov, ki upoštevajo dolgoročne učinke;
- z izboljšanjem odločanja in digitalnih javnih storitev. Podatki bi se morali uporabljati za skupno dobro z etičnim in družbeno odgovornim

- dostopom, uporabo, izmenjavo in upravljanjem. Hkrati bi se morala ta uporaba podatkov skrbno pretehtati glede na varstvo zasebnost;
- z izvedbo celovite, močne in odporne javne podatkovne infrastrukture in upravljanja podatkov. Mesta bi morala imeti dostop do podatkov, potrebnih za javne naloge;
  - s spodbujanjem orodij za vseživljenjsko učenje za krepitev vloge prebivalcev in javne uprave, krepitev digitalnih veščin in zagotavljanje digitalne kohezije.
  - Digitalne rešitve lahko zlasti v času krize varujejo in krepijo zmožnost ukrepanja lokalnih oblasti.

D.2 Zagotavljanje ustreznih politik in finančnih sredstev za mesta

Za doseganje teh ciljev lokalne oblasti potrebujejo okvir, ki bo vključeval vse ravni uprave in ustrezne deležnike. Predpisi EU, nacionalni in regionalni predpisi bi morali podpirati izvajanje celovitih urbanih politik za skupno dobro in za uresničevanje preoblikovanja mest, ob upoštevanju načela subsidiarnosti in v skladu s pristojnostmi posameznih ravni.

D.2.1 Močen okvir nacionalne urbane politike in finančna sredstva

Leipziška listina iz leta 2007 in Nova urbana agenda navajata, da bi bilo treba okrepiti nacionalne in regionalne urbane politike za krepitev vloge mest in pomoč pri doslednem izvajanju trajnostnega razvoja mest na lokalni ravni.

Ministri se strinjamo, da bomo v okviru svojih pristojnosti in zmožnosti ter ob spoštovanju proračunskih predpisov podpirali nadaljevanje ter vzpostavitev nacionalnih ali regionalnih urbanih politik za:

- **omogočanje izmenjave** izkušenj in znanja med mesti ter drugimi deležniki na regionalni, nacionalni, mednarodni ravni in ravni EU za krepitev zmogljivosti za izvajanje celovitih in trajnostnih strategij urbanega razvoja;
- **služili kot platforma** za dialog med mestnimi in vsemi drugimi partnerji za zagotavljanje upravljanja na več ravneh na različne načine, vključno s partnerstvi na več ravneh;

- **podpirali razvoj ali prerazporeditev nacionalnih ali regionalnih programov financiranja** za pomembne mestne izzive ter olajšali sofinanciranje iz evropskih skladov, ki so pomembni instrumenti za omogočanje celovitih in trajnostnih strategij in projektov za urbani razvoj;
- **zagotavljali spodbude za inovacije** in eksperimentalne projekte, ki obravnavajo sedanje in prihodnje izzive na področju trajnostnega urbanega razvoja.

D.2.2 Skladni predpisi EU in instrumenti financiranja

Z Urbano agendo EU, sprejeto leta 2016 z dogovorom iz Amsterdama, se je začel osrednji proces upravljanja na več ravneh za okrepitev položaja mest v zakonodaji in oblikovanju politik. Cenimo delo partnerstva na več ravneh za boljše pravno urejanje, boljše financiranje in boljše znanje. Njihovo delo je pomagalo povečati doslednost pravnega okvira EU o vprašanih mest in izboljšati razvoj politike EU, ki se nanaša na mesta, vključno z izboljšanjem in prilagoditvijo instrumentov financiranja ter okrepitvijo skupne baze znanja o vprašanih mest v Evropi. Urbana agenda EU je obsežen proces za podporo evropskih institucij, držav članic, regionalnih in lokalnih oblasti ter funkcionalnih območij vseh velikosti pri izvajanju strateških načel Leipziške listine.

Ministri se zato strinjamo, da bomo nadaljevali, okrepili in izboljšali Urbano agendo EU kot proces, ki temelji na načelu partnerstva ter je v celoti skladen z načeli subsidiarnosti in sorazmernosti v okviru pristopa upravljanja na več ravneh. Pozivamo tudi evropske institucije, naj v svojih presoajah vplivov po potrebi upoštevajo pomen in posledice uredb in direktiv EU, ki se nanašajo na urbana območja, ter naj aktivno sodelujejo z lokalnimi in regionalnimi deležniki v posvetovanjih o novi in obstoječi zakonodaji EU.

Financiranje, finančni instrumenti in programi EU, ki se nanašajo na vprašanja mest in so jih vzpostavile evropske institucije, so pomembni za urbano politiko v evropskih mestih, zato morajo ohranjati močno urbano razsežnost. Poleg drugih programov EU, pomoči pri svetovanju in finančnih instrumentov je kohezijska politika ključna za izvajanje celovitih in trajnostnih strategij urbanega razvoja in območjem prilagojenih pristopov za lokalne in

regionalne urbane projekte. Ti programi bi morali s pomočjo Evropske pobude za mesta spodbujati celovite in inovativne, na znanju temelječe pristope na področju trajnostnega razvoja mest, spodbujati družbenoekonomsko in prostorsko kohezijo, podpirati policentrično strukturo naselij in približati EU državljanom.

Nadaljevati in okrepiti bi bilo treba **vertikalno in horizontalno izmenjavo znanja** in izkušenj med vsemi deležniki upravljanja na več ravneh. Pri tem lahko pomagajo programi, mreže in pobude s področja razvoja mest, raziskav in razvojnega sodelovanja, ki se financirajo s sredstvi EU. To omogoča učenje iz najboljših praks in inovativnih pristopov ter ključnih delovnih načel in instrumentov. Urbana agenda EU ponuja evropskim, nacionalnim, regionalnim in lokalnim deležnikom razvoja mest platformo za izmenjavo.

Ministri spodbujamo evropske institucije, države članice in partnerske države ter regionalne in lokalne oblasti, naj spodbujajo dosledno usklajevanje metod in ciljev med evropskimi programi in pobudami, kot so Urbana agenda EU, URBACT in Evropska pobuda za mesta, vključno z njenimi inovativnimi ukrepi in programi kohezijske politike.

E Sklepni poziv

Ministri smo prepričani, da Nova leipziška listina zagotavlja trden okvir za dobro in trajnostno upravljanje mest. Poudarja sposobnost mest za preoblikovanje za skupno dobro prek ključnih načel, ključnih razsežnosti in posebnih področij ukrepanja.

Institucije EU, države članice in partnerske države, lokalne in regionalne oblasti ter deležnike razvoja mest na vseh ravneh upravljanja **pozivamo**, naj se zavežejo in prispevajo k praktičnemu izvajanju dogovorjenega okvira v vseh evropskih, nacionalnih, regionalnih in lokalnih pobudah in programih.

Zato podpiramo dokument „Izvajanje Nove leipziške listine z upravljanjem na več ravneh: prihodnji koraki urbane agende EU“, ki uveljavlja in enakovredno povezuje strateška načela Nove leipziške listine z nadaljevanjem Urbane agende EU.